

ГРОМАДСЬКІСТЬ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Ірина Миколаївна ПОПОВИЧ,

*докторант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Участь громадськості в забезпеченні законності під час здійснення правосуддя є невід'ємною складовою демократичної правової держави, де судова влада діє в інтересах суспільства, а не окремих політичних чи економічних груп. Як зазначає В. Кравчук, в правовій літературі громадський контроль розуміють як одну із форм участі громадськості у функціонуванні судової влади, яка забезпечує ефективний механізм взаємодії громадськості та судової влади, а саме як оцінювання представниками громадськості рівня виконання судами своїх повноважень, ефективності їх функціонування і відповідності їх критеріям професійної етики та доброчесності. Однак при цьому важливим є те, що громадський контроль судової влади не може охоплювати у будь-якій формі позапроцесуальну ревізію судових рішень. Перевірка законності та обґрунтованості судових рішень може здійснюватися винятково у процесуальному порядку вищестоящою судовою інстанцією. Хоча при громадському контролі допустимим є здійснення моніторингу судових рішень і судових процесів, оцінки процесуальної діяльності судів [1, с. 15].

Мета громадського контролю за діяльністю суддів полягає у тому, щоб не допустити дій контрольованих суб'єктів за межами законності й правопорядку, попередити можливі відхилення від намічених цілей, а також інтересів суспільства та його суб'єктів, а у разі появи цих відхилень, усунути їх негативні наслідки. Завданнями громадського контролю за діяльністю суддів є: 1) отримання точної і повної інформації щодо діяльності суддів; 2) сприяння підвищенню ефективності роботи суддів; 3) поширення серед громадськості соціально значущої функції судів; 4) підтримання іміджу суддівської діяльності та престижу роботи судді; 5) забезпечення прозорого відбору кадрів для судів, їх переміщення та іншого просування по службі; 6) підвищення рівня законності забезпечення прав і свобод громадян в діяльності суддів; 7) покращення умов та порядку надання суддівських послуг [2, с. 282].

Одна з форм участі громадськості у забезпеченні законності в правосудді реалізується Громадською радою доброчесності, яка утворюється з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання [3]. Н.В. Нестор відмічає той факт, що за винятком Громадської ради доброчесності, громадськість не наділено реальними (чи, принаймні, наближеними до таких) важелями впливу на процеси в судовій сфері. Відповідно, призначення їх функціонування зводиться більшою мірою до накопичення, аналітики та поширення суспільно важливої

інформації про суд і суддів, створення суспільного резонансу за фактами їх недоброчесності та в інших випадках порушення закону чи професійної етики. У такий спосіб формується громадська думка щодо тенденцій державно-політичних процесів у країні, формується суспільний тиск на ВРП, ВККС, органи законодавчої та виконавчої влади в цілях коригування ними власної діяльності, а так само підвищується інтерес населення до критичного осмислення, оцінювання діяльності владних інституцій і посадових осіб (суддів), підвищення рівня його правової культури й, відповідно, набуття соціумом нових рис справжнього, а не декларативного громадянського суспільства [4, с. 46]. З вказаного можна зробити висновок про те, що основним способом участі громадськості є інформаційний вплив на суддів з метою підвищення рівня законності при реалізації правосуддя.

Таким чином, громадськість відіграє важливу роль у забезпеченні законності під час здійснення правосуддя, оскільки вона виступає як механізм контролю за діяльністю судової гілки влади, сприяючи її відкритості, прозорості та підзвітності суспільству. Активна участь громадян, громадських організацій, правозахисників та медіа в судових процесах дозволяє запобігати корупційним проявам, свавільному правосуддю та неправомірним рішенням, які можуть суперечити принципам верховенства права та законності. Відносно участі громадськості в забезпеченні законності під час здійснення правосуддя слід відмітити її недостатність та певний формалізм, що доцільно вбачати як простір для подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання цього питання.

Список використаних джерел:

1. Кравчук В., Кравчук В. Громадський контроль судової влади як спосіб відновлення довіри суспільства до судів та суддів. Актуальні проблеми правознавства. Вип. 3 (7). 2016. С. 11-16
2. Ткаченко І.Ю. Поняття та зміст громадського контролю за діяльністю суддів в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2022. С. 280-283. URL: http://lsei.org.ua/4_2022/66.pdf
3. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
4. Нестор Н. В. Поняття громадського контролю за діяльністю суддів і система суб'єктів його здійснення. Право і безпека. № 2 (73). 2019. С. 43-47